

MX

DOKUMENTÁRNÍ
FILM

ÚNOR 1948

Didaktický manuál
k dokumentárnímu
filmu

Vydalo
Muzeum paměti XX. století
v roce 2021

DOKUMENTÁRNÍ
FILM

ÚNOR 1948

Didaktický manuál k dokumentárnímu filmu (1/2021)
vydalo v roce 2021
Muzeum paměti XX. století
U Kasáren 69/4, 118 00 Praha 1-Hradčany
NEPRODEJNÉ

Editoři © Jan Kalous a Jan Samohýl
Grafická úprava a sazba Jan Majcher
Tisk a knihařské zpracování
powerprint s.r.o.

KONTAKT:
Jan Samohýl, samohyl@muzeum20stoleti.cz
www.muzeum20stoleti.cz

O B S A H :

PRŮVODCE UDÁLOSTMI ÚNORA 1948 5

PRVNÍ OKRUH

(úroveň — 9. třída základní školy)

TÉMA 1 — Zamyšlení nad fotografiemi 9

TÉMA 2 — Analýza proslovu Klementa Gottwalda 13

DRUHÝ OKRUH

(úroveň — kvarta osmiletých gymnázií)

TÉMA 3 — Demise národně socialistických ministrů vlády
Klementa Gottwalda 20. února 1948 17

TÉMA 4 — Projev Klementa Gottwalda 21. února 1948 19

TÉMA 5 — Zatykač na Pavla Tigrida z 23. února 1948 21

TÉMA 6 — Zpráva plukovníka generálního štábu
Františka Jandy (hlavního velitele SNB)
Klementu Gottwaldovi o zatýkání osob v únorových dnech
podle vystavených zatykačů 23

TŘETÍ OKRUH

(úroveň — oktáva osmiletých gymnázií = 4. ročník
čtyřletých gymnázií)

TÉMA 7 — Výňatky z textu Košického vládního programu 27

TÉMA 8 — Rezoluce příslušníků SNB — členů národně
socialistické strany adresovaná Petru Zenklovi
ze dne 13. února 1948 29

TÉMA 9 — Usnesení vlády ze dne 13. února 1948	33
TÉMA 10 — Zadržení Vladimíra Krajiny, generálního tajemníka národně socialistické strany a poslance Národního shromáždění a konfrontace jeho svědectví s tvrzením příslušníka StB Štěpána Plačka, který ho zadržoval a vyslychal	35
TÉMA 11 — Zásah příslušníků Sboru národní bezpečnosti a Lidových milicí proti studentům v Nerudově ulici 25. února 1948	39
Medailonky autorů	43
Doporučená literatura	44

PRŮVODCE

UDÁLOSTMI ÚNORA 1948

Dokumentární film realizovaný jako procházka dějinnými událostmi je jedním z výstupů, kterými chce Muzeum paměti XX. století nabídnout pedagogům edukační materiál k dalšímu využití ve školní výuce dějepisu, základů společenských věd, občanské výchovy nebo v konkrétních seminářích.

Průvodce Únor 1948 kombinuje dobové filmové záběry, fotografie a komentář historika PhDr. Jana KALOUSE, Ph.D., na místech konkrétních historických událostí. Jde o propojení několika vizuálních momentů — o kombinaci místa, události, osobnosti a jejich kritické reflexe. I díky tomuto přístupu lze s filmem pracovat v jeho celistvosti, stejně tak lze vybrat jen jeho určité části.

Dokumentární film Únor 1948 prezentuje pouze základní údaje spojené s komunistickým státním převratem v únoru 1948. Události za sebou nenásledují v chronologickém pořadí, ale kladou důraz na místo spojené s určitou historickou situací. Jsme přesvědčeni, že události, které se odehrály v únoru 1948, měly svůj původ v období předcházejícím, tj. nejen v době po druhé světové válce, ale často až v období tzv. první republiky.

Předpokládáme, že po projekci filmu (nebo jeho části) bude následovat řízená debata, která žáky/studenty přiměje uvažovat o některých detailech prezentované události. V tomto manuálu nabízíme možné okruhy debat. Rozdělení témat je nutné brát pouze jako orientační. Nabízíme tři okruhy doplněné dobovými zdroji a prameny, tyto okruhy mohou být využity také pro jednotlivé ročníky jako možné

úrovně pro konkrétní třídy. Pochopitelně předpokládáme, že pedagogové si po zhlédnutí dokumentárního filmu sami vhodně vyberou a realizují způsob následné diskuze s žáky či studenty. V manuálu jsou vyznačeny možné otázky a témata k diskusi. V závěru tohoto manuálu je i základní přehled literatury k tomuto tématu.

DŮLEŽITÝ HISTORICKÝ KONTEXT

Při uvedení filmu je důležité upozornit na historický kontext a zásadní domácí i zahraničně politické události, které měly vliv v období 1945—1948. V následujícím stručném textu je pro přesné vymezení uvádíme.

Československá republika byla po druhé světové válce obnovena — nikoliv ale v předmnichovských hranicích. Podkarpatská Rus se stala součástí Sovětského svazu. Představa prezidenta Edvarda Beneše o zahraničně politickém směřování státu spočívala ve vizi ČSR jako zvláštního mostu mezi Východem a Západem (přijetí toho dobrého z demokracií a ze sovětského režimu jako předpoklad socializace společnosti). To se již během let 1945—1948 ukázalo jako naprosto iluzorní a v praxi nefungující model. Již od května 1945 bylo zřejmé, že sovětský vliv, posílený ještě během války v prosinci 1943 podpisem spojenecké smlouvy, bude velmi výrazný.

Z hlediska zahraničně politického se ze SSSR stal klíčový spojenec Československa. Představa, že vládcové Kremlu ponechají Prahu, aby prováděla samostatnou politiku, byla zcela mimo tehdejší realitu. Realitu světa, který zaznamenal rozklad a názorová pnutí mezi spojenci bývalé antihitlerovské koalice; světa, v němž se Evropa posléze rozdělila železnou oponou a kde docházelo k masivnímu přesunu milionů obyvatel. Je třeba ale zmínit, že sovětizace Československa probíhala jiným způsobem než v dalších státech vznikajícího sovětského bloku ve střední a jihovýchodní Evropě, např. v Polsku nebo Maďarsku. Šlo o proces, kterému v ČSR po druhé světové válce mj. nahrála změna majetkoprávních poměrů, změna národnostního složení obyvatelstva (odsun

tří milionů Němců, výměny obyvatelstva na Slovensku) a silně levicové politické směřování většiny československé veřejnosti.

Z dlouhodobějšího hlediska příznivým výsledkům komunistické strany nahrála hlavně reflexe velké hospodářské krize a Mnichova 1938, spojená s negativními zkušenostmi se západními demokraciemi. O sovětském odhodlání pomoci Československu v kritických dnech září 1938 se tehdy a po dalších 40 let nepochybovalo. Dalším momentem, který musíme vzít v úvahu, bylo tradiční nekritické české rusofilství. Víra ve velkou slovanskou lípu, která ochrání slovanské středoevropské národy před agresivním pangermanismem. Zde je třeba si jen povzdechnout nad tím, že například polská zkušenost s ruským a bolševickým režimem v průběhu 18. až 20. století byla diametrálně odlišná od zkušenosti české. Obdivu vůči SSSR pomohla také skutečnost, že sovětské jednotky osvobodily velkou část ČSR, a také to, že nebo skoro nikdo neměl bezprostřední negativní zkušenost s povahou ruského, respektive bolševického režimu.

Samotná Komunistická strana Československa vznikla jako levá frakce sociální demokracie. V květnu 1921 sociální demokracii rozštěpila a zahájila vlastní politickou existenci. Demokratické principy a postupy uvnitř KSČ se však dostávaly do kolize s podmínkami, které strana přijala vstupem do Komunistické internacionály. Boje o podobu strany pak vyústily do nástupu jasně promoskevského vedení v čele s Klementem Gottwaldem na jejím V. sjezdu v únoru 1929. Od tohoto okamžiku se komunistická strana a její vedení důsledně podřizovaly zájmům a úkolům z Moskvy. Je důležité uvést, že až do září 1938 se strana chovala jako antisystémová, tzn. neidentifikovala se s politickým uspořádáním státu. Nikdy také nebyla stranou podílející se na práci ve vládě, nikdy nebyla stranou podporující vládní koalici.

Povaha KSČ se z tohoto hlediska mění v období tzv. třetí republiky. Někteří historici hovoří o období let 1945—1948 jako o limitované demokracii. Komunisté dokázali využít systému tzv. Národní fronty Čechů a Slováků, který byl

První okruh

(úroveň — 9. třída základní školy)

TÉMA 1 — ZAMYŠLENÍ NAD FOTOGRAFIEMI

OBRÁZEK A I B zachycují jeden z nejdůležitějších momentů únoro-
rového převratu 1948. Klement Gottwald na nich promlouvá
21. února 1948 z balkonu Paláce Kinských na Staroměstském ná-
městí.

Zdroj fotografií: Muzeum hlavního města Prahy

OTÁZKA:

Který z těchto obrázků zachycuje skutečnost a který z nich a proč
byl později upraven?

vytvořen po druhé světové válce na základě deklarace ja-
kési zvláštní (uměle vytvořené) národní jednoty. Svazujícím
atributem byla klauzule, podle které mimo systém Národní
fronty nesměla vzniknout a vyvíjet činnost jiná politická
strana. Současně se rezignovalo na multipartajní systém
první Československé republiky. Byly zakázány nejsilnější
strany z let 1918—1938 (agrární strana, slovenská lidová
strana ad.) s odůvodněním, že na konci 30. let zradily ideály
demokracie, respektive podílely se následně na destrukci
systému první republiky nebo přímo během války kolabo-
rovaly s nacisty. Vytvoření Národní fronty sice vedlo ke
zjednodušení politického systému, ale také ke ztrátě sku-
tečné demokratické opozice. Všechny tehdy existující stra-
ny se v době předúnorové podílely na vládě, měly své mi-
nistry. Kdo tedy představoval opozici proti Fierlingerově,
potažmo Gottwaldově vládě?

Z výše řečeného jasně vyplývá, že komunisté získali po
druhé světové válce výrazný podíl na moci. Soustředili se
na ovládnutí všech klíčových pozic ve státě. Platilo to beze-
zbytku jak pro oblast politickou, tak pro oblast economic-
kou, bezpečnostní a kulturní. V tomto ohledu KSČ postu-
povala systematicky, koordinovaně a s velkou podporou
a záštitou oficiálních sovětských míst. Stala se hegemonem
uvnitř Národní fronty. Nekomunistické strany byly i vnitřně
rozhádané, nedokázaly často překonat jednotlivé partiku-
lární zájmy. Sázely vše na osobnost prezidenta Edvarda
Beneše a na tradiční demokratické mechanismy.

PhDr. Jan KALOUS, Ph.D.

Klement Gottwald promlouvá 21. února 1948 z balkonu Paláce Kinských na Staroměstském náměstí. Zdroj: Muzeum hlavního města Prahy

Klement Gottwald promlouvá 21. února 1948 z balkonu Paláce Kinských na Staroměstském náměstí. Zdroj: ČTK

TÉMA 2 — ANALÝZA PROSLOVU KLEMENTA
GOTTWALDA

OBRÁZEK Č. 1 (viz následující dvoustrana):

Rozmístění jednotek Sboru národní bezpečnosti v okolí Václavského náměstí, situace ke dni 25. února 1948 od 12.00 hodin

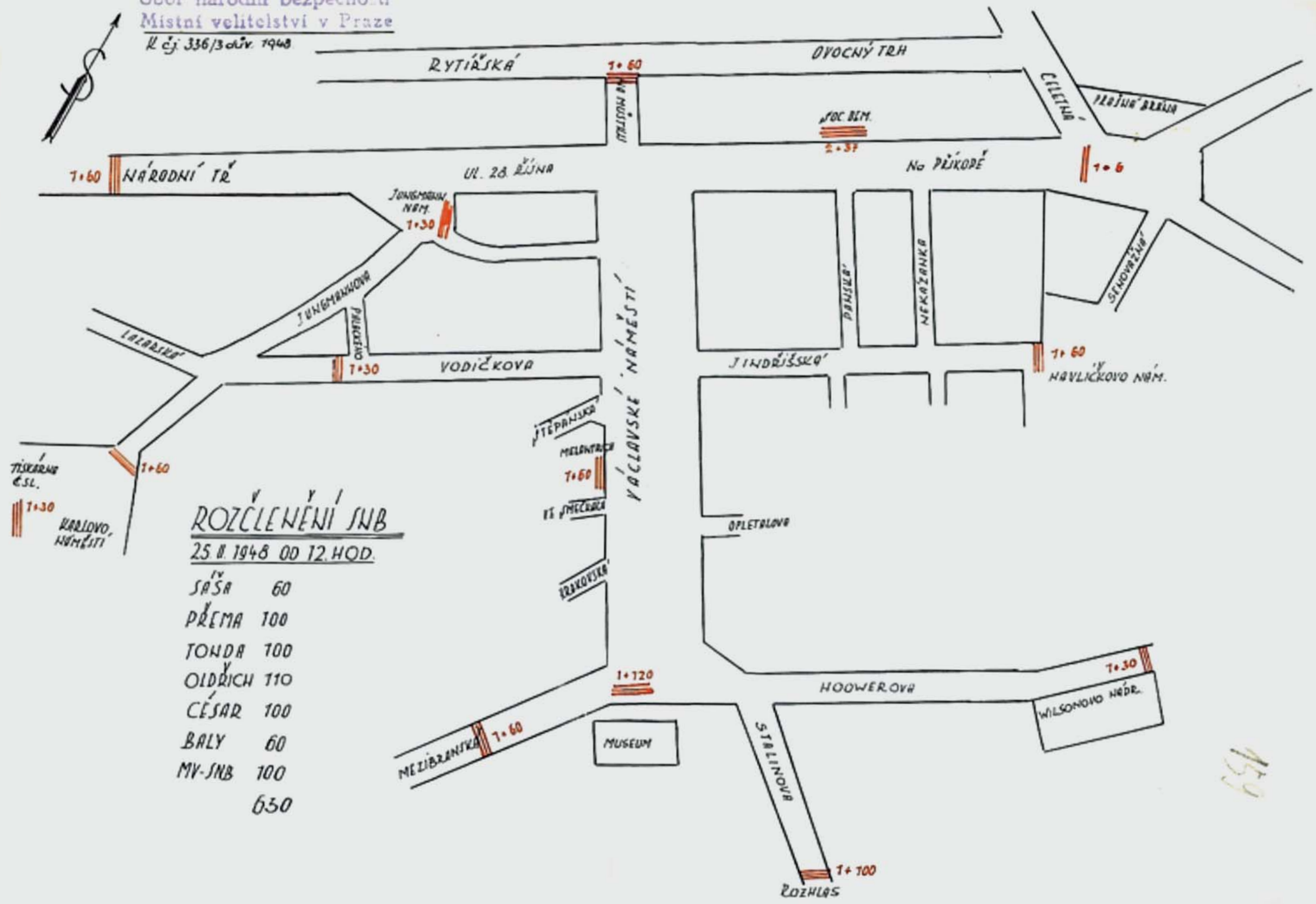
*Zdroj: Archiv bezpečnostních složek,
fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-365-1.*

Dne 25. února 1948 v 16.00 hodin byla na Václavském náměstí zahájena demonstrace organizovaná KSČ. Účastnilo se jí více než sto tisíc občanů. Cílem demonstrace bylo zvýšit tlak na prezidenta republiky. V případě, že by demise nebyla přijata, měl být následně proveden pochod na Pražský hrad.

Po jednání se Gottwald dostavil na náměstí a pronesl: „Právě se vracím z Hradu. Dnes ráno jsem podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili dne 20. února. Současně jsem odevzdal prezidentu republiky dr. E. Benešovi seznamy osob, kterými má být vláda doplněna a rekonstruována. Mohu vám sdělit, že pan prezident všechny mé návrhy tak, jak jsem je podal, přijal. Soudruzi a soudružky, dekrety, jak propouštěcí, tak i jmenovací, jsou panem prezidentem podepsány a za chvíli budou mnou kontrasignovány.

Panu prezidentu rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehké jak vidno z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než věci uvážil

Sbor národní bezpečnosti
 Místní velitelství v Praze
 R. čj. 336/3 d. v. 1948

ROZČLENĚNÍ SNB
 25. 8. 1948 OD 12. HOD.

- SÁŠA 60
- PŘEMA 100
- TONDA 100
- OLDŘICH 110
- ČESAR 100
- BALY 60
- MV-SNB 100
- 630

459

a rozvážil. Pan prezident přesto všechno pak nakonec uznal nutnost a nezbytnost takového opatření a hlavně proto uznal, poněvadž viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu. /.../ Reakce, která chystala a připravovala právě v této době rozhodný úder proti našemu lidově demokratickému řádu, byla sama odražena a poražena. /.../

Nyní, kdy každý útok reakce je odražen, vrátíme se opět ke své práci, ke své budovatelské práci na plnění dvouletky, ve které práce bude o to radostnější, že již tam budou v míře daleko menší, než tomu bylo dosud, rozvratnické a sabotážnické živly.“

Zdroj: SVOBODA, Alois — TUČKOVÁ, Anna — SVOBODOVÁ, Věra:
Jak to bylo v únoru. Reportáž o osmi dnech vítězného února.
ÚAV NF, Praha 1949

OTÁZKA:

Co zásadního je obsahem Gottwaldova sdělení? Jakou terminologii používá pro označení politických soupeřů a oponentů?

Druhý okruh

(úroveň — kvarta osmiletých gymnázií)

TÉMA 3 — DEMISE NÁRODNĚ SOCIALISTICKÝCH MINISTRŮ VLÁDY KLEMENTA GOTTWALDA 20. ÚNORA 1948

„Pane prezidente,

po zralém uvážení situace, jaká nastala ve vládě, dospěli jsme k přesvědčení, že nemůžeme déle nést spoluzodpovědnost, a prosíme Vás proto, abyste nás zprostil členství v nynější vládě, k němuž nás Vaše důvěra povolala.

Opakujeme, pane prezidente, že jsme k svému rozhodnutí dospěli po bedlivém uvážení, jehož závěr byl, že nám nezbyvá jiná cesta, kterou by se dosáhlo nápravy v celé řadě opodstatněných a dokumentárně doložených stížností, jež jsme vznesli na postup, metody a stranické zneužívání státně bezpečnostního aparátu /.../ Dnes ráno požádal náměstek ministerského předsedy dr. Petr Zenkl pana předsedu vlády písemně, aby mu sdělil, zda usnesení vlády ze dne 13. února 1948 bylo provedeno. Protože pan předseda vlády dal na tento dotaz odpověď vyhýbavou, jež nám potvrzuje naše vlastní zprávy, že zmíněné usnesení vlády provedeno nebylo, nezbyvá nám než požádat Vás, abyste nás zprostil politické a ústavní odpovědnosti za vládu, která pozbyla schopnosti uvádět svoji vůli ve skutek.

Přijměte, pane prezidente, projev naší hluboké úcty a dík za důvěru, kterou jste nás poctil.

Ve vděčné a uctivé oddanosti
Zenkl, Hubert Ripka, J. Stránský, dr. Prokop Drtina.“

Zdroj: VEBER, Václav: Osudové únorové dny 1948.
Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008

T É M A 4 — PROJEV KLEMENTA GOTTWALDA 21. ÚNORA 1948

Dne 21. února 1948 vystoupil na Staroměstském náměstí se svým projevem předseda vlády Klement Gottwald. Projev byl přenášen Československým rozhlasem. Gottwald odmítl jednat s vedoucími představiteli stran, které podaly demisi. Politiky v demisi označil za vlastizrádce. Vyzval k vytváření Lidových milicí a Akčních výborů Národní fronty. Zopakoval požadavky na přijetí demise demokratických ministrů a doplnění vlády komunisty.

Klement Gottwald zde řekl: „Příčina je v tom, že reakce chce zmařit plné provedení budovatelského programu nynější vlády, zejména uskutečnění lidově demokratické ústavy, zákonů o národním pojištění, o nové pozemkové reformě, o daňových úlevách rolníkům a živnostníkům a řady dalších zákonů a opatření ve prospěch pracujícího lidu měst a venkova.

Příčina je v tom, že reakce chce rozbít skutečnou Národní frontu, bratrský svazek dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence, postupuje tak podle starého hesla zotročovatelů ‚rozděl a panuj‘.

Příčina je v tom, že reakce chce naši vlast uvést v protiklad s našimi slovanskými spojenci, zejména s nejmocnějším z nich, se sovětským svazem, při čemž jim pranic nezáleží na tom, že by to byl začátek nového Mnichova, nové národní a státní katastrofy Československa.

Příčina je prostě v tom, že naše domácí reakce z návodu a za podpory reakce zahraniční činí rozhodný pokus o zpátečnický zvrát našich lidově demokratických řádů a o postupné rušení toho, co lidu přinesla národní revoluce a osvobození.

Domáci a zahraniční reakce se bojí výsledků svobodných a demokratických voleb, a proto činí zoufalý pokus, dosáhnouti ještě před volbami tak či onak přesun mocenských sil ve svůj prospěch, aby mohla nerušeně terorizovat náš pospolitý lid. /.../

Stojíme nyní před závažným úkolem, jak rychle a pro lid a pro republiku prospěšně řešit nastalou vládní krizi.

Chceme tuto krizi řešit ústavně, demokraticky a parlamentárně, na základě široké Národní fronty, představující všechny vrstvy pracujících ve městě i na venkově. Navrhujeme, aby za odstoupivší ministry byla vláda doplněna novými lidmi, kteří zůstali věrni původnímu duchu Národní fronty, jak se vytvářela ve společném boji proti cizáckým vetřelcům a ve vítězné revoluci. /.../

Volám vás všechny k bdělosti a pohotovosti. Volám vás, všechny dobré Čechy a Slováky, vás všechny — dělníky, rolníky, živnostníky a intelektuály — k jednotě a svornosti. Tvořte v obcích, v okresech a v krajích akční výbory národní fronty a z demokratických a pokrokových představitelů všech stran a všennárodních organizací. Zmařte v zárodku jakékoliv provokace reakčních agentů. Buďte jednotní a rozhodní — a vaše pravda zvítězí!“

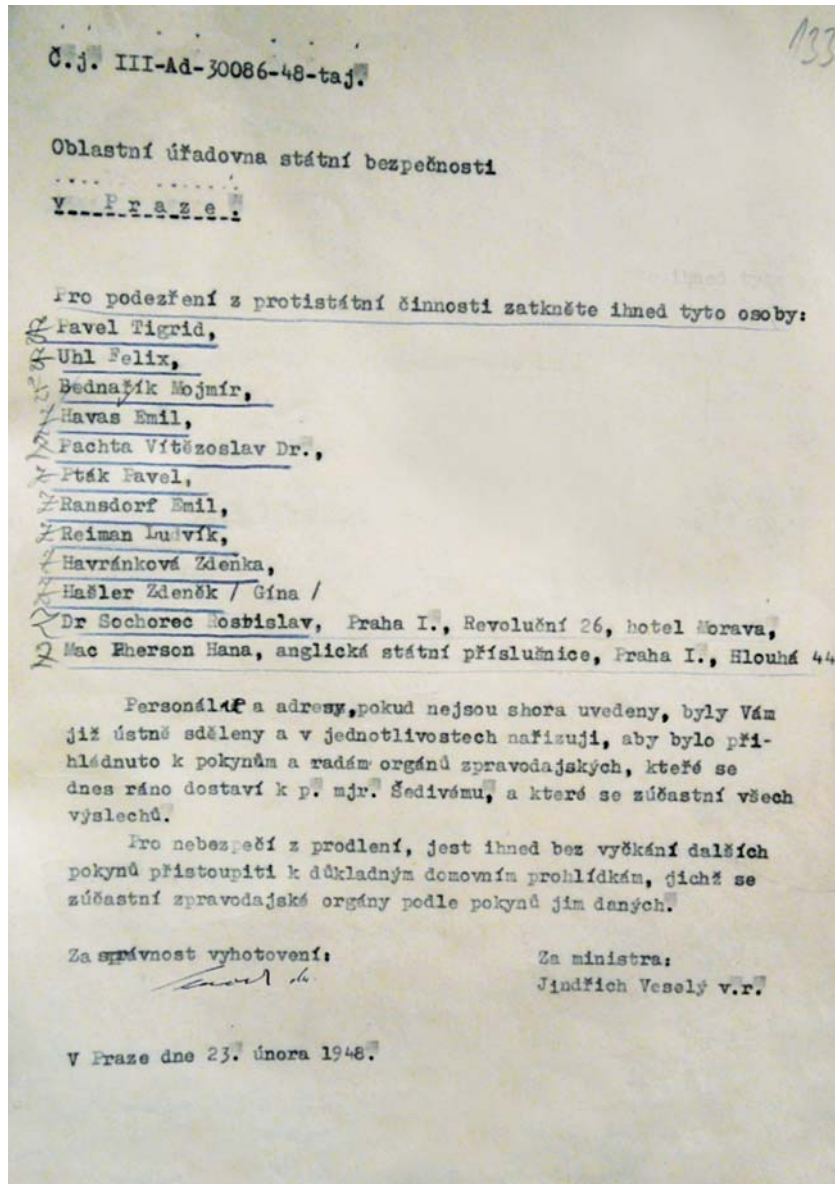
*Zdroj: SVOBODA, Alois — TUČKOVÁ, Anna — SVOBODOVÁ, Věra:
Jak to bylo v únoru. Reportáž o osmi dnech vítězného února.
ÚAV NF, Praha 1949*

OTÁZKA:

Jak Gottwald označil demokratické politiky, kteří podali demisi, a proč používal „silovou“ terminologii? Jak chtěl vládní krizi řešit?

TÉMA 5 — ZATYKAČ NA PAVLA TIGRIDA Z 23. ÚNORA 1948 (kopie **DOKUMENTU ZATYKAČE** viz následující strana)

*Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond
Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-30-3*

Zatykač na Pavla Tigrída, únor 1948. Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-30-3

TÉMA 6 — ZPRÁVA PLUKOVNÍKA GENERÁLNÍHO ŠTÁBU FRANTIŠKA JANDY (HLAVNÍHO VELITELE SNB) KLEMENTU GOTTWALDOVI O ZATÝKÁNÍ OSOB V ÚNOROVÝCH DNECH PODLE VYSTAVENÝCH ZATÝKAČŮ (ZPRÁVA O ZATÝKÁNÍ viz dokument na následující straně)

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-346-1

PŘEHLED O AKCI PODLE SEZNAMU A (OPIS) — označeno jako **TAJNÉ**

Pavel **TIGRID**, nebyl zastižen[,] a ježto [zů]stává podezření, že týž hodlá uprchnouti do ciziny, byly upozorněny pohraniční stanice SNB.

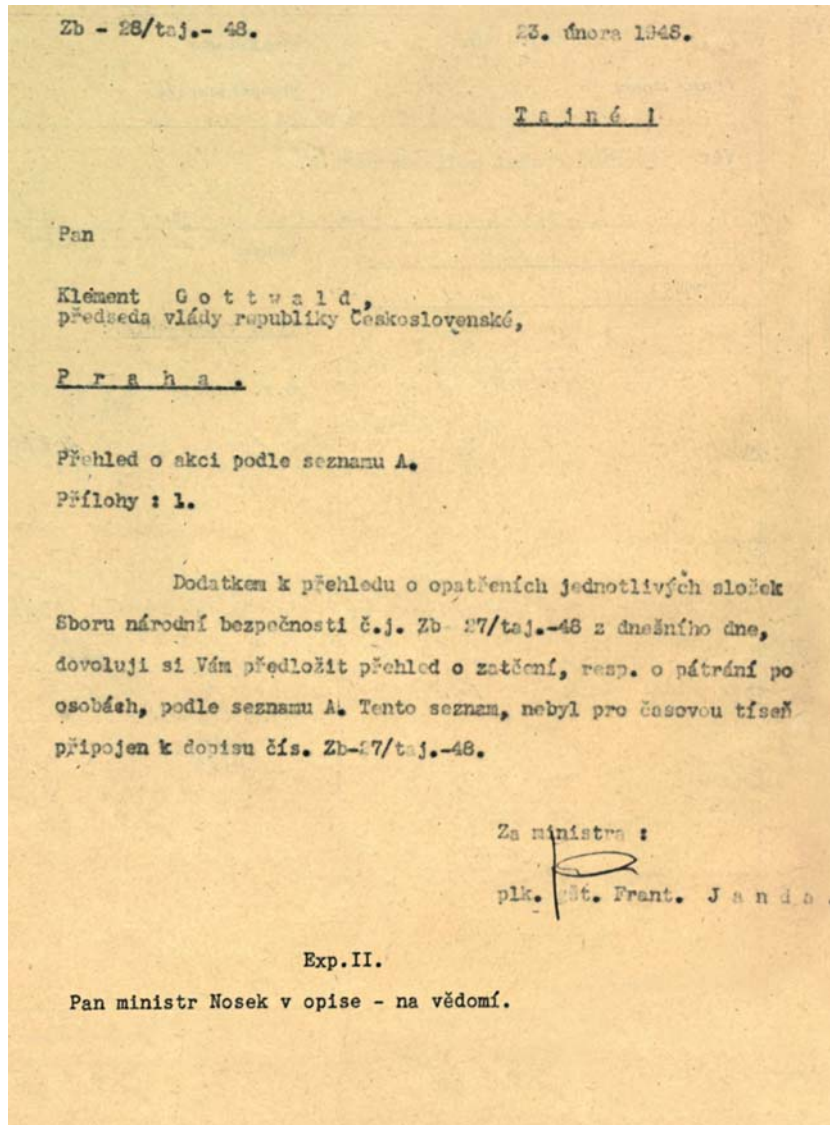
UHL Felix byl zadržen a předveden. U jmenovaného byly nalezeny 4 blanco archy s hlavičkou a razítkem ICD /Inform Control Division/ publikations Branch — US army, a s razítkem ONGB — US army.

BEDNAŘÍK Mojmír byl zadržen a po provedení domovní prohlídky předveden. Resultát domovní prohlídky se zjišťuje.

HAVAS Emil není v Praze. Očekává se zpráva z povnútra o výsledku zákroku na Slovensku.

Dr. **PACHTA** Vítězslav byl zadržen a písemný materiál, který byl zajištěn, se zkoumá.

PTÁK Pavel byl zajištěn s písemným materiálem a předveden. Materiál se zkoumá. Výslech se vědomě odsunuje na zítřek.

Zpráva plukovníka generálního štábu Františka Jandy (hlavního velitele SNB) Klementu Gottwaldovi o zatykání osob v únorových dnech podle vystavených zatykačů. Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-346-1

RANSDORF Emil nebyl dosud zastižen. Zdržuje se na fakultě. Zkoumá se možnost, aby byl z akademické pudy kolegy vyhozen a pak zajištěn.

REIMAN Ludvík byl zajištěn a zabavený listinný materiál je zkoumán.

HAVRÁNKOVÁ Zdenka po schválení přednosty skupiny III/A byl případ likvidován a byla propuštěna.

HAŠLER Zdeněk /Gina/ nebyl zastižen. Je po něm pátráno.

Dr. **SOCHOREC** Rostislav byl zadržen, zařizuje se provedení prohlídky v jeho bytě na Moravě.

MC PHERSON Hana výsledek dosud neznám.

REHCÍGL Miloslav je v ošetřování na klinice profesora Diviše. Zjišťuje se možnost jeho event. zadržení, případně střežení. Domovní prohlídka provedena, výsledek této není dosud znám.

SOUČEK Václav bylo zjištěno, že od roku 1913 již není majitelem likérky v Mochově. Provádí se domovní prohlídka a zadržení nynějších majitelů Jiřího a Karla Davida.

LEDNICKÝ Václav. Dálnopisně urgována Ostrava, aby byla podána zpráva.

VRTALA Bedřich, viz Lednický.

STRÁŽNICKÝ Vilém a Petřík Emil byli zadrženi. Domovní prohlídka u jmenovaných nebyly úspěšné. Jmenování jsou vyslychání v Brně.

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-346-1

OTÁZKA:

Porovnej zatykač a zprávu plukovníka generálního štábu Jandy. Co se dá říci o „práci“ bezpečnostních složek v únoru 1948?

Třetí okruh

(úroveň — oktáva osmiletých gymnázií,
4. ročník čtyřletých gymnázií)

T É M A 7 — VÝŇATKY Z TEXTU KOŠICKÉHO VLÁDNÍHO PROGRAMU

„Nová vláda má býti vládou široké Národní fronty Čechů a Slováků a tvoří ji představitelé všech sociálních složek a politických směrů, které doma i za hranicemi vedly národně osvobozenecý zápas za svržení německé a maďarské tyranie. Nová vláda považuje za svůj úkol, aby po boku Sovětského svazu a ostatních spojenců dovedla tento zápas do konce, do úplného osvobození republiky, přispěla všemi silami českého a slovenského národa k plné porážce hitlerovského Německa a učinila první kroky pro vybudování nového, šťastnějšího života našich národů v osvobozené vlasti. /.../

Vyjadřujíc neskonanou vděčnost českého a slovenského národa k Sovětskému svazu, bude vláda pokládat za neochvějnou vůdčí linii československé zahraniční politiky nejtěsnější spojení s vítěznou slovanskou velmocí na východě. Smlouva československo-sovětská z 12. prosince 1943 o vzájemné pomoci, přátelství a poválečné spolupráci bude určovat pro veškerou budoucnost zahraničně politickou pozici našeho státu. S pomocí Sovětského svazu bude dovršeno osvobození Československé republiky, aby tak s jeho oporou byla navždy zajištěna její svoboda a bezpečnost a aby za všestranné součinnosti se Sovětským svazem byl národům Československa zabezpečen pokojný rozvoj a šťastná budoucnost. Vláda bude od počátku uplatňovat praktickou součinnost se Sovětským svazem, a to ve všech směrech — vojensky, politicky, hospodářsky, kulturně — přičemž si přeje uskutečnit vzájemnou výměnu zástupců a vzájemný styk se sousedící

svazovou sovětskou republikou ukrajinskou. Snahou vlády bude, aby při konečném rozdrčení hitlerovského Německa, při výkonu trestu nad Německem, při ukládání reparací Německu, při určování nových hranic a organizaci budoucího míru Československo stálo co nejtěsněji po boku Sovětského svazu a v jedné řadě s ostatními slovanskými a demokratickými státy. /.../

Ve své domácí politice bude vláda vycházet ze základního článku československé ústavy, že lid je jediným zdrojem státní moci. Proto vláda bude budovati veškerý veřejný život na podkladě široce demokratickém, zabezpečí lidu všechna politická práva a povede neúprosný boj za vymýcení všech fašistických prvků. /.../

Vláda se bude jako první domácí vláda republiky pokládat za ztělesnění československého státního společenství, založeného na nových zásadách. Učiní konec všem starým sporům a vycházejíc z uznání Slováků jako nacionálně svébytného národa, bude vláda od prvních svých kroků důsledně se snažit, aby v česko-slovenském poměru byla uskutečněna zásada ‚rovný s rovným‘ a aby tak bylo uplatněno skutečné bratrství mezi oběma národy. /.../

Nastupujíc svůj odpovědný úřad na domácí půdě, nová vláda nemůže našemu lidu zatajit, že cesta ke konečnému osvobození celé republiky a k залéčení hlubokých ran, zasazených našim národům sveřepým nepřitelem a podlými zrádci, bude ještě těžká, trnitá, plná obětí a namáhavé práce. Jedno však může nová vláda našemu lidu na té i oné straně fronty slíbit: /.../ že nepřipustí, aby v osvobozené republice převládal kořistnický zájem příživnických jednotlivců a skupin nad zájmy národa. /.../“

Zdroj: Košický vládní program. Dostupné na www.totalita.cz/txt/txt_kv.pdf

OTÁZKA:

Jak mělo být podle Košického vládního programu v zásadních parametrech vytvořeno Československo po druhé světové válce? Porovnejte se situací v letech 1918—1938.

TÉMA 8 — REZOLUCE PŘÍSLUŠNÍKŮ SNB — ČLENŮ NÁRODNĚ SOCIALISTICKÉ STRANY ADRESOVANÁ PETRU ZENKLOVI ZE DNE 13. ÚNORA 1948

„Bratře předsedo!

První pracovní konference příslušníků národní bezpečnosti, členů strany národně socialistické, konaná dne 13. února 1948 za účasti 70 delegátů zastupujících 2000 příslušníků strany, usnesla se za naprostého souhlasu všech přítomných na následující resoluci:

- I. Protestujeme, že reorganizace MV-SNB v Praze bylo použito k hromadné persekuci příslušníků NB, členů Čsl. strany národně socialistické a žádáme bezpodmínečně, aby denní rozkaz ZV-SNB čís. 28 článek I ze dne 9. 2. 1948 byl s okamžitou platností zrušen. Proti tomuto rozkazu se stavíme zejména z toho důvodu, že jím ZV-SNB porušuje původní výnos Ministerstva vnitra, osobujíc si práva, které mu nadřazeným ministerstvem dáno nebylo.
- II. Tímto rozkazem byli odstraněni ze svých dosavadních míst:
  - a/ Ze štábu místního velitelství v Praze:
    - I. pobočník npor. František Kalhous, II. pobočník Jaroslav Hnulík, z odd. I. /organizační/ major Schrabal a škpt. Bláha, z odd. IV. /osobní/ npor. Němec Jaroslav.
  - b/ Z jiných velitelských míst:
    - škpt. Mynář Bohumil, škpt. Palička Vlastimil, škpt. Špírek Josef, kpt. Čurn a npor. Cimbálník.

- c/ Přemístění bez zvláštních důvodů: npor. Koprnický Josef, npor. Tvrz, por. Čížek, por. Havel, por. Hladík, por. Seibot, por. Puchmajer a vrch. stržm. Papírník.
- d/ Někteří z výše uvedených důstojníků (Schrabal, Palička, Mynář, Cimbálník, Čurn) zůstali nepřiděleni a o jejich osudu není nic známo.
- e/ Zvláště křiklavý je případ u štábu míst. velitelství SNB, kde byli odstraněni všichni příslušníci nár. soc. strany a u okresu 37 na Smíchově, odkud byli 4 důstojníci, všichni příslušníci strany nár. soc., bezdůvodně přeloženi.

Kromě přesunů důstojníků byl před vydáním tohoto rozkazu proveden velký přesun gáž.[istů] m.[imo] sl.[užební] třídy — našich příslušníků i nekomunistů.

III. K provedení reorganisace byl vypracován ZV-SNB v Praze návrh na obsazení velitelských míst a rozmístění sil tak, jak to odpovídá služební potřebě, zejména se zřetelem [k událostem], které SNB v Praze očekávají v době voleb, sletové a jiných velkých událostí letošního roku. K provedení těchto personálních opatření zaujal kladné stanovisko jménem ÚNV v Praze bezpečnostní referent. V naprostém rozporu k tomuto jedině účelnému návrhu, zemské velitelství SNB provedlo personální obsazení přihlížejíc jedině k stranickopolitickým zájmům KSČ, naprosto ignorujíc potřeby služeb, které SNB očekávají, nevyžádalo si k tomu patřičného souhlasu ZNV v Praze a zaměstnanecké rady, což je v rozporu s ustanovením zákona 143/47 [správně zákon č. 149/47 Sb., o národní bezpečnosti].

IV. Mimo jiné upozorňujeme na prováděnou personální praxi ve všech ostatních složkách NB, kde nekomunističtí zaměstnanci jsou odsunováni na naprosto podřadná[,] ba i bezvýznamná místa, ačkoliv ukazují schopnost namnoze pro místa vedoucí. Tím si zjevně rozhodující činitelé zajišťují ochotnou a poslušnou

činnost takovým způsobem, jak to nejlépe vyhovuje záhadným záměrům KSČ.

Prosíme, bratře předsedo, abys laskavě vzal na vědomí, že toto prohlášení činíme jménem 2 000 příslušníků NB, členů naší strany v Praze, kteří přes veškerou persekuci a násilí prováděné ze strany komunistických velitelů a úředníků zůstávají Čsl. straně nár. socialistické a demokracii v duchu Masarykově věrni.

V Praze dne 13. února 1948.“

Zdroj: MIKULKA, Jiří: Případ (nejen) osmi. K persekuci příslušníků velitelství SNB v Praze v roce 1948. In Sborník Archivu bezpečnostních složek, 2018, č. 16, s. 319-354

TÉMA 9 — USNESENÍ VLÁDY ZE DNE 13. ÚNORA 1948

„Vláda, vyslechnuvši doplňující zprávu ministra spravedlnosti o stavu trestního řízení vedeného u krajského soudu v Olomouci v trestní věci směřující k vypátrání pachatelů atentátu na tři členy vlády a trestních řízení vedených v některých trestních věcech u krajského soudu trestního v Praze pro zločin přípravy úkladů o republiku a vojenské zrady, resp. v souvislosti s příslušným řízením, a provedši o těchto zprávách státní bezpečnosti podrobnou rozpravu, se usnáší, že

- a) ukládá ministru vnitra, aby zastavil výkon, po případě odvolal rozkaz zemského velitele Sboru národní bezpečnosti pplk. Dybala o změně na osmi velitelských místech obvodních velitelů SNB v Praze, který byl vydán dne 12. února 1948;*
- b) ukládá svému předsednictvu, aby se podrobně zabývalo stížnostmi vznesenými na orgány ministerstva vnitra, Státní bezpečnosti, Sboru národní bezpečnosti, ministerstva spravedlnosti a orgány tomuto ministerstvu podřízené ve schůzích vlády věnovaných debatě o těchto věcech, včetně dnešní schůze, a aby předsednictvo podalo vládě zprávu o výsledku svého jednání s případnými návrhy tak, aby vláda mohla o věci pojednat ve schůzi, kterou bude mít v úterý den 24. února 1948;*
- c) ukládá ministrům vnitra a spravedlnosti, aby zařídili, aby do doby, než vláda o zprávě svého předsednictva podané podle ustanovení*

písm b) rozhodne, nebyly činěny žádné osobní změny v ministerstvu vnitra, v orgánech Státní bezpečnosti a na velitelských místech Sboru národní bezpečnosti, ani v ministerstvu spravedlnosti a u orgánů jemu podřízených.

Provedou: členové předsednictva vlády a ministři vnitra a spravedlnosti.“

Zdroj: KAPLAN, Karel: Únor 1948. Komentované dokumenty. Nakladatelství Epoque, Praha 2018

TÉMA 10 — ZADRŽENÍ VLADIMÍRA KRAJINY, GENERÁLNÍHO TAJEMNÍKA NÁRODNĚ SOCIALISTICKÉ STRANY A POSLANCE NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ A KONFRONTACE JEHO SVĚDECTVÍ S TVRZENÍM PŘÍSLUŠNÍKA STB ŠTĚPÁNA PLAČKA, KTERÝ HO ZADRŽOVAL A VYSLÝCHAL

VLADIMÍR KRAJINA: „Odcházel jsem z Krocínovy č. 3 a jak jsem měl ve zvyku, chtěl jsem poslat po větru polibek ženě. Byl jsem však hrubě překvapen policií. Zbytečně jsem protestoval s odvoláním na poslanceckou imunitu. ‚Eto mirovaja revolucija, vy znajetej‘, představil se mi jeden enkávédista a jeho kolegové mě natlačili do policejního auta. Žena mi ještě z okna stačila zavolat, abych se nevzpouzel. Brzy jsem se ocitl na známých místech Petschkova paláce. /.../ ‚Především si uvědom, že jsi v našich rukou a že se už z nich nedostaneš. To neznamená, že tě hned popravíme, na to máme čas, ale jen pod jednou podmínkou, že nám budeš dělat na Západě, nejraději ve Státech amerických, našeho špiona. Dáme ti možnost, abys tam mohl odcestovat, ovšem bez rodiny, ta zůstane v Praze. Budeš-li nám dodávat dobré zprávy, tvoje rodina zde dostane úlevy a bude ti o tom psát. Takže tvůj život má ještě dobré šance. Víme, že jsi dělal úspěšného špiona pro Beneše, nyní budeš muset dělat pro nás, chceš-li ještě žít.‘ /.../ „Asi ve 4 hodiny odpoledne se náhle otevřely dveře a Plaček už bez tykání pravil: Budete propuštěn, stalo se omylem.“

ŠTĚPÁN PLAČEK: „Já jsem asi den po únoru, po únorovém vítězství, přišel poněkud opožděně do své kanceláře a před dveřmi stál velice

netrpělivý můj šéf Jindřich Veselý a řekl mi, že dostal zprávu, že poslanec Krajina, generální tajemník nársoc strany, že byl někým zatčen a že se nachází v bývalých místnostech zemského odboru bezpečnosti ve Washingtonově ulici. Abych tam ihned šel, abych zabránil nepříjemným věcem, aby mu nebrali kravatu a takové věci, abych s ním zacházel slušně a čekal na další direktivy, poněvadž ihned zavolá Gottwalda, co se v té věci má dít. Já jsem se ihned odebral do té W. ulice a zjistil jsem, že tam Krajina s kravatou a celkem v pořádku je v jedné místnosti pod stráží. Šel jsem tam dovnitř, představil jsem se mu jako doktor Plaček a on mne hned taky poznal, protože věděl, kdo je doktor Plaček a řekl, že natolik četl Masaryka, aby uznal právo na revoluci. To bylo to, co řekl. Já jsem o této otázce s ním nepolemizoval, a řekl jsem, že je to docela účelné, že se seznamujeme, protože vlastně jsme hlavní protihráči před bojem vnitropolitickým, který se tu odehrává. Já ho dobře znám a on že mne taky dobře zná. A že nemůže být ke škodě, když se taky osobně poznáme. Nějak ten rozhovor potom odbočil na nějakou otázku, která tehdy byla aktuální /.../ A potom nějak tak hodinu nebo dvě mne volal telefon a Veselý mi řekl, že se Krajina musí okamžitě pustit, poněvadž je poslanec a že pokud /.../ budu šikovný, aby co možná Krajina uznal, že se nějaké chyby dopustil sám, že to sám nějak zavinił a že jsme se k němu chovali korektně. Toho jsem docílil.“

Úřední záznam z 26. února 1948: „Úřední záznam z 26. února 1948. Podle všech zpráv, které bezpečnostní orgány získaly dne 25.—26. února vzniklo přesvědčení, že posl. Vladimír Krajina, nar. 30. ledna 1905 Slavice u Třebíče, připravuje útěk z Československa a hodlá se odebrat do zahraničí. Bezpečnostní orgány, které dne 26. února dopoledne dospěly k přesvědčení, že tento útěk se bezprostředně má uskutečnit, považovali za svoji povinnost jej znemožnit v zájmu bezpečnosti státu a poněvadž se domnívaly, že se chystá ilegální překročení hranic, tedy trestní čin, zadrželi poslance prof. Krajinu v 10

hod. v Praze v Krocínové ulici a předvedli jej do úřední budovy, kde profesor Krajina byl umístěn v úřední místnosti až do vysvětlení případu. Pan posl. prof. Krajina sám připouští, že bezpečnostní orgány na základě určitých indicií mohli dojít k domněnce, že je skutečně chystán útěk. Po rozhovoru s panem posl. Krajinou a po dalším prošetření pozorovaných okolností bylo zjištěno, že pan posl. Krajina se nechystal k útěku do ciziny a že pozorované podezřelé okolnosti se vysvětlují jiným způsobem. Toto bylo konstatováno dne 26. 2. 1948 v 16,10 hod. a od dalšího zadržení poslance Krajiny bylo upuštěno.“
Podepsáni: Dr. Štěpán Plaček, Vladimír Šmolka, Krajina.

Zdroje: KRAJINA, Vladimír: Vysoká hra. Vzpomínky. Nakladatelství EVA — Milan Nevole, Praha 1994, s. 199—201;
Soukromý archiv Jana Kalouse. Přepis rozhovoru JUDr. Š. Plačka s redaktorem Jar. Diblíkem z roku 1990—1991;
Archiv bezpečnostních složek, fond Zvláštní vyšetřovací — Centrála, a.č. ZV-45 MV

OTÁZKA:

Existují rozdíly v líčení stejné události? Čím si je lze vysvětlit?

TÉMA 11 — ZÁSAH PŘÍSLUŠNÍKŮ SBORU NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI A LIDOVÝCH MILICÍ PROTI STUDENTŮM V NERUDOVĚ ULICI 25. ÚNORA 1948

OBRÁZEK Č. 1 (viz strana 40):

Rozmístění jednotek Sboru národní bezpečnosti v okolí Pražského hradu, situace dne 25. února 1948 v 15.00 hodin.

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-365-1

OBRÁZEK Č. 2 (viz strana 41):

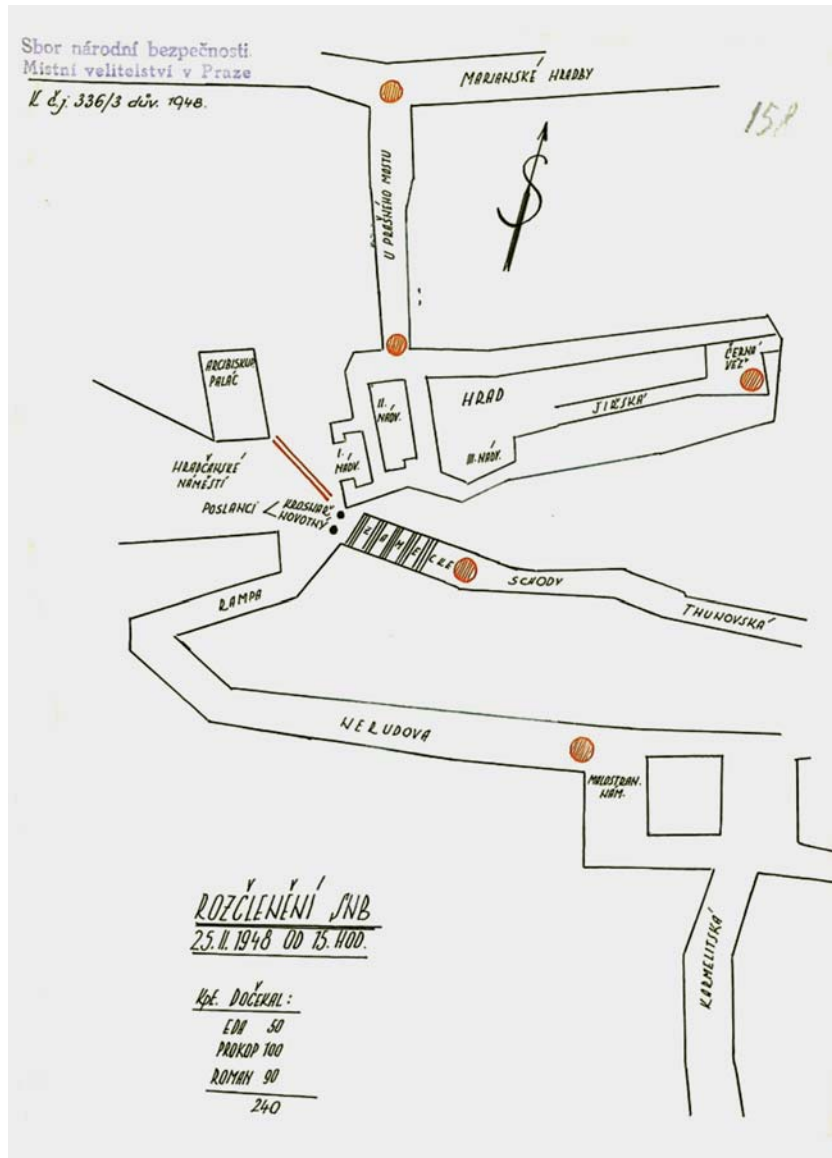
Seznam studentů zadržovaných při demonstracích dne 25. února 1948.

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-17-2

OBRÁZEK Č. 3 (viz strana 42):

Výňatek ze Souhrnné zprávy Místního velitelství Sboru národní bezpečnosti Praha o opatřeních, která byla provedena dne 25. února 1948.

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-365-1

Rozmístění jednotek Sboru národní bezpečnosti v okolí Pražského hradu, situace dne 25. února 1948 v 15.00 hodin. Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-365-1

139

Seznam
-----

zadržemých studentů při demonstracích dne 25.II.1948.

Barchánek Zdenk	4.I.1928	Stratilová Ludmila	4.5.1928
Baumruk Stanislav	12.5.1925	Sucharda Vladimír	29.5.1925
Bláha Karel	29.7.1926	Strnad Milan	22.1.1927
Baloun Oldřich	1.12.1921	Stanková Božena	29.1.1924
Boucník Mojmír	16.9.1925	Straka Karel	29.5.1924
Bradáč Jan	16.7.1924	Synek Jiří	22.8.1922
Čeřovský Václav	29.8.1926	Ševčíková Jitka	1.7.1928
Čáslavský Dušan	4.10.1922	Šafránko Augustin	5.6.1925
Čejka Bohumil	14.5.1924	Šimáček Jaroslav	14.9.1929
Dvorský Roman	12.2.1921	Teissig Jaroslav	8.1.1928
Daybich Václav	1.1.1925	Tuháček Jan	4.1.1925
Fišer Vladimír	26.2.1927	Trojan Jack	13.5.1927
Havlík Cyril	29.9.1929	Tomášek Vratislav	18.10.1922
Hladík Jaroslav	1.4.1927	Urban Miroslav	1.12.1930
Hruška Stanislav	27.8.1927	Vondráček Jan	22.8.1923
Holub Bohumil	13.10.1923	Vašíček Lubomír	28.6.1923
Hala Jaroslav	22.4.1918	Věrubal Ladislav	5.6.1928
Hruzinová Květa	10.2.1928		
Hozová Ludmila	15.12.1925		
Hach Zdeněk	29.9.1931		
Choc Josef	1.3.1923		
Chroust Evžen	6.2.1924		
Ješek Josef	28.10.1924		
Jílek Jan	10.5.1927		
Jaroš Miroslav	16.2.1923		
Kahoun Josef	27.11.1925		
Kocourek Jaroslav	15.1.1926		
Kynol Miroslav	9.4.1924		
Kramář Leo	5.3.1929		
Karásek Otakar	2.12.1923		
Krotil Vladimír	10.3.1926		
Kýra Bohumil	29.5.1925		
Krejša Jiří	28.10.1928		
Kobrlé Ladislav	27.1.1930		
Kvagnička Milan	9.V.1924		
Košťalová Dagmar	22.11.1925		
Kočvara František	8.8.1924		
Koutek Vlastimil	11.10.1913		
Martínek Milan	1.8.1923		
Mach Jiří	13.10.1927		
Menc Zdeněk	31.1.1927		
Mysák Václav	25.12.1925		
Mrášek Jan	19.5.1922		
Nikodém Dobroslav	6.2.1924		
Novotný Václav	14.6.1924		
Pachta Vladimír	30.8.1926		
Pujman Petr	13.10.1923		
Petr Karel	8.2.1929		
Pravda František	16.2.1918		
Pavlíček František	10.10.1922		
Roušek Jaroslav	29.1.1929		
Smetana Ctirad	31.10.1926		
Sýkora Jaroslav	6.4.1928		
	23.5.1920		

Seznam studentů zadržemých při demonstracích dne 25. února 1948. Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-17-2

V 16.50 hod.pochodoval z vnitřní Prahy směrem k Hradu průvod studentů, který se z Malé Strany stočil a přišel na Pohořelec od Petřína v počtu asi 500 osob. Z Pohořelce byli studenti příslušníky SNB rozptýleni do Keplerovy ulice. Nově nastoupivší studenti v počtu asi 2.500 osob protrhli uzávěru SNB a běželi směrem na Hradčanské náměstí. Další uzávěra SNB utvořená u Toskánského paláce studenty rovněž nezadržela a tito pronikli až na Hradčanské náměstí, odkud byli okamžitě rozptýleni do postranních ulic posilou dvou čet SNB vyslanou včas MV-SNB na autokarech. Bylo zadrženo a předvedeno 6 studentů. V 18.00 hod. byl na Hradčanském náměstí klid.

V 17.30 hod. na Karlově náměstí v sadech byl ve vývěsní skříňce strany národně-socialistické zjištěn plakát s nápisem: "Národní socialisté prý připravovali puč - komunisté ho provádějí", členem Stb ze skříňky vyjmut a zabaven.

Asi v 18.00 hod. připochozoval od Smíchova několika tisícový průvod studentů, který před tím protrhl uzávěru SNB v Praze III., na Újezdě a pronikl Karmelitskou ulicí na Malostranské náměstí a postupoval Nerudovou ulicí na Hrad. Když čelo průvodu dosáhlo "Jánského vršku", narazilo na oddíl SNB, který zabránil jeho dalšímu postupu a vytlačoval jej směrem na Malostranské náměstí.

Na místě zakročovala jednotka útvaru 9600 "Prokop". Při vyklizování v Nerudově ulici asi v 18.00 hod. vystřelil z neopatrnosti ze samopalu ruského vzoru, dosud neznámý příslušník SNB asistenčního oddílu vedeného kpt. Dočekalem. Výstřelem byl zraněn posluchač lesního inženýrství Josef Řehounek do kotníku pravé nohy a způsobeno mu těžké zranění. Další šetření provádí útvar 9600. Na místě zákroku byly zasaženy mimo útvaru "Prokop" také útvary "Božanov" a "Bivoj". Zraněný J. Řehounek byl ošetřen neznámou lékařkou na místě a pak na saních dopraven studentem Stanislavem Vočáskem a medikem nezjištěného jména do nemocnice Milosrdných sester v Praze III., Vlašská ulice, kde je dosud v léčení; zranění zanechá pravděpodobně trvalé následky. Náčrtek místa nemohl být zhotoven, neboť není zjištěno přesné místo, kde k poranění došlo. Také hledání střely bylo bezvýsledné.

PhDr. Jan **SAMOHÝL** Ph.D. (*1966) je středoškolský a vysokoškolský pedagog, religionista a autor odborných publikací. Od roku 1996 přednášel na Teologické fakultě Jihočeské univerzity a od roku 2001 i na pedagogické fakultě JU. Mezi léty 1998 a 2007 učil dějepis a společenské vědy na gymnáziu v ČB. Od roku 2007 do roku 2016 byl vedoucím katedry filosofie a religionistiky na TF JU v Českých Budějovicích. Mezi léty 2017—2020 byl ředitelem základní školy v Táboře. V současné době je pracovník edukace Muzea paměti XX. století v Praze.

PhDr. Jan **KALOUS**, Ph.D., (*1972) — absolvent Filosofické fakulty UK v oboru historie-politologie, historik, pedagog a ředitel Muzea paměti XX. století. Specializuje se na československé dějiny po roce 1945, historii represivního aparátu komunistického Československa, aparát KSČ, politické procesy v ČSR a ve střední Evropě a události let 1968—1969.

Výňatek ze Souhrnné zprávy Místního velitelství Sboru národní bezpečnosti Praha o opatřeních, která byla provedena dne 25. února 1948. Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, fond Ústředna Státní bezpečnosti (305), a.č. 305-365-1

Doporučená literatura

- BAŠTA, Jiří: *Lidové milice 1948—1969. Nelegální armáda Komunistické strany Československa*. ÚSTR, Praha 2013 — Dostupné na <https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2017/10/LIDOVE-MILICE.pdf>
- BLAŽEK, Petr: Pamětní deska na studentskou demonstraci 25. února 1948. In *Paměť a dějiny*, roč. II, 2008, č. 1, s. 162—166 — Dostupné na <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0801-162-166.pdf>
- BLAŽEK, Petr: Únorový převrat pohledem Ústředny StB při ministerstvu vnitra. In *Paměť a dějiny*, roč. II, 2008, č. 1, s. 102—115. — Dostupné na <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0801-102-115.pdf>
- Jan Masaryk. Úvahy o jeho smrti*. ÚDV, Praha 2005 — Dostupné na <https://www.policie.cz/clanek/publikace-edice-svedectvi.aspx?q=Y2hudWo9Ng%3d%3d>
- KAPLAN, Karel — KOSATÍK, Pavel: *Gottwaldovi muži*. Paseka, Praha — Litomyšl 2004
- KAPLAN, Karel: *Kronika komunistického Československa. Klement Gottwald a Rudolf Slánský*. Společnost pro odbornou literaturu — Barrister & Principal, Brno 2009
- KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk — Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Brno 1997
- KAPLAN, Karel: *Protistátní bezpečnost 1945—1948. Historie vzniku a působení StB jako mocenského nástroje KSČ*. Nakladatelství Plus, Praha 2015
- KAPLAN, Karel: *Únor 1948. Komentované dokumenty*. Nakladatelství Epoque, Praha 2018
- KOČIAN, Jiří (ed.): *Tematická příručka k československým dějinám 1948—1989*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2019 — Dostupné na <http://www.usd.cas.cz/elektronicke-publikace/>
- KOČIAN, Jiří — DEVÁTÁ, Markéta (eds.): *Únor 1948 v Československu. Nástup komunistické totality a proměny společnosti*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2011 — Dostupné na <http://www.usd.cas.cz/elektronicke-publikace/>
- Košický vládní program*. Dostupné na http://www.totalita.cz/txt/txt_kv.pdf
- PADEVĚT, Jiří: *Průvodce stalinskou Prahou 1948—1956*. Academia, Praha 2018
- PERNES, Jiří: *Takoví nám vládli. Komunističtí prezidenti Československa a doba, v níž žili*. Nakladatelství Brána, Praha 2010
- RUPNIK, Jacques: *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*. Academia, Praha 2002
- VEBER, Václav: *Osudové únorové dny 1948*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008